

En viking i Toscana

av Hanna Lagerstedt

Termometern på väggen utanför visar 39 grader i skuggan. Den hettande sommarvärmen har letat sig in i det robusta stenhuset och det är svårt att andas där inne. Luften vilar tungt likt en gammal ullfilt i det stora sovrummet och känslan av att kvävas av ett får gör att mina ögon tåras. Jag tittar ut genom fönstret och ser vinrankorna som ringlar sig uppför det böljande landskapet. ”Så förundransvärt vackert”, tänker jag och känner hur svetten sakta rinner ner mellan skulderbladen.

Jag arbetar som sjuksköterska inom den palliativa hemsjukvården i Toscana och just denna soliga högsommardag befinner jag mig i närheten av staden Greve in Chianti hemma hos en av våra patienter, Signor Mario och hans familj. Dagens sista hembesök, sedan väntar mitt eget hem. Jag håller som bäst på att förbereda droppet. På det lilla skrivbordet intill fönstret står ampullerna med läkemedel uppradade. Jag vecklar ut journalpappren, läser noga läkemedelsföreskrifterna och svär tyst för mig själv över doktors knappt läsbara kalligrafi, blandar sedan de olika vätskorna i droppåsar och skriver med min tuschpenna innehållet på var och en av dem.

Bonden Mario ligger väl inbäddad under de tjocka filtarna i sängen och tittar nyfiket på mig med sina stora bruna ögon. Sjukdomens framfart går att läsa i de markerade kindbenen och de mörka ringarna under ögonen. Jag blir stående en stund med droppet i handen och betraktar honom. Han har åldrats den senaste tiden, näsan har smalnat av och ser spetsigare ut. ”Den typen av fysiska förändringar som ofta tar form när kampen mot sjukdomen går in i ett avgörande skeende”, tänker jag och lägger huvudet lite på sned.

Jag tar några steg närmare sängen och ser mig lite vilset omkring. Var skall jag hänga droppet någonstans? När man har andras hem som sin arbetsplats får man ofta försöka hitta smarta lösningar för att kunna utföra sina arbetsuppgifter. Ovanför Marios breda säng hänger en tavla föreställande Maria, Jesu moder. Jag har lagt märke till att det i nästan alla italienska hem hänger liknande tavlor i sovrummen. Det verkar finnas någon slags kollektiv förhoppning om att jungfru Maria skall välsigna äktenskapet eller åtminstone inte göra det värre. Så även i detta hem.

Artigt tar jag av mig skorna och kravlar mig mödosamt upp i sängen bredvid Mario för att kunna ta ner tavlan, lyfter försiktigt ner den vackert utsmyckade ramen och säger skämtsamt till honom på min italienska med göteborgsk brytning: ”Ja nu har väl hon gjort sitt! För vem behöver jungfru Maria när man kan få en livs levande viking i sängen?” Jag hoppas att detta opassande skämt skall gå hem hos kategorin ”italienska medelålders män med mycket hår på bröstet”. Mycket riktigt. Jag

kan höra ett förtjust fnissande från sängen och när jag tittar ner ser jag hur Mario ler brett mot mig med sin enda tand. Jag stämmer in i skrattet och hänger droppet med morfin på den lilla kroken.

Efteråt kravlar jag mig baklänges ner ur sängen och sätter mig på sängkanten. Det känns på något märkligt sätt trivsamt att sitta där bredvid honom. Vi tittar båda på dropparna som i jämn takt faller ner genom droppslangen. Inga ord som stör, bara Marios andetag som rosslar något när han drar efter luft.

Vi hör ljud utanför rummet och den gamla trädörren slår hastigt upp. Marios fru kommer in tätt följd av en man iklädd lång svart klänning. Vi tittar båda förvånat upp på dem. Kvinnan bär ett blommigt förkläde som rör sig likt en böljande blomsteräng när hon går fram över golvet. Det långa gråa håret, som är uppsatt i en knut i nacken, spretar lite uppe på huvudet och hon drar försiktigt sin runda hand genom det. I andra handen håller hon en träslev och hon pekar mot mannen som väntar i dörröppningen. ”Padre Matteo är här på besök”, säger hon och flyttar lite på sig för att ge plats åt den nyanlända gästen. ”Han ville se hur du det är med dig.” Hon ser ömt på sin man i sängen. ”Ja, han undrar om det är någon förändring sedan igår...” Det tittar på varandra och jag ser att det finns något slags djupare samförstånd mellan dem, ett slags outtalat samtal som pågår. Mario drar djupare efter andan och suckar nästan ljudlöst.

Den unge prästen tar några steg in i sovrummet. Han är lång och mager och hans kinder är rosenröda. Den svarta ankellånga kappan ser varm ut. Den vita prästkragen smiter åt kring halsen. ”Det måste vara åtskilliga hundra grader där under”, tänker jag och ler lite för mig själv. Prästen stannar upp bredvid sängen. Hans blick verkar ha fastnat på tavlan med Jungfru Maria som står lutad mot sänggaveln. Ramen har hamnat lite på sned så att det ser ut som om Maria ligger på rygg i sängen bredvid Mario. Prästen drar lite i sin vita krage i vad som tycks vara ett försök att få ner luft under den långa kappan. Han flyttar blicken mot kroken på väggen, dröjer kvar en stund med blicken på droppet som om han räknade de fallande dropparna i slangen. Sedan vänder han sin allvarliga blick mot mig och höjer något på ögonbrynen. ”Jaha, och här har vi hemsjukvården antar jag?” Tonläget bådalar inte gott. Mario tittar roat på och blinkar mot mig med ena ögat. ”Jungfru Maria”, tänker jag tyst för mig själv. ”Den katolska kyrkans heliga moder”. Hennes uppgift, att skänka tröst och beskydd åt de svaga, har fått ett abrupt avbrott när hon i all hast ersatts av den moderna sjukvårdens betydligt mer jordnära metoder med morfin och vätskedrivande. En våg av värme bubblar upp inom mig och mina kinder blir röda. För ett ögonblick har jag blivit representant för den vetenskapliga sjukvården och känner av någon underlig anledning behov att säga något till dess försvar. ”Jag är från Sverige”, är det enda jag får ur mig i ett försök till förklaring. Då hör jag Mario brista ut i ett gapskratt bakom mig. Jag tittar generat ner på mina händer som vilar i knät,

fingrarna flätade i varandra såsom vid bön. ”Jaha, då så”, säger prästen utan att någon av oss riktigt förstår vad han menar. ”Jag kan komma tillbaka lite senare Mario så kan vi samtala i lugn och ro.” Han ler svagt när han lutar sig fram över sängen och klappar lite på täcket. ”Gud vare med dig min vän”, säger han och vänder sig om för att gå. Marios fru håller upp dörren och ger sin man en svårtolkad blick. Mario svarar genom att rycka lite på axlarna i ett försök att se oförstående ut.

Det blir återigen tyst i rummet. Jag sitter kvar på sängen och betraktar honom. Hans kropp syns knappt under filtarna bara bröstkorgen som höjs i takt med andetag. ”Hur länge skall han orka kämpa?” tänker jag för mig själv och blir med ens allvarlig. Som om han läst mina tankar far han ut med handen och tar tag i ett fotografi som står på nattduksbordet, torkar försiktigt av det med pyjamasärmen och håller fram det så att jag skall kunna se. Kortet är gissningsvis taget många år tidigare och föreställer en man och en kvinna sittandes på en hästrygg tillsammans. Kvällssolens matta strålar lyser på paret snett framifrån och kvinnan på bilden skrattar och lutar huvudet lite bakåt mot mannens breda axel. Mario, som sitter längst bak på den bruna hästen, har sina armar runt hennes midja och tittar rakt in i kameran med ett stolt leende på läpparna. Det är ett vackert kort. En bild tagen mitt i livet.

”Det är taget här ute på gården, framför stallet”, säger han och tittar på mig samtidigt som han lägger den magra armen som stöd under huvudet. ”Jag har levt på den här platsen hela mitt liv, det är här jag hör hemma.” Rösten är förvånansvärt kraftfull och innehåller ingen tvekan. Jag låter blicken vila på kortet i min hand och paret som ser så lyckliga ut. Till och med hästen ser nöjd ut där den står med sina kraftiga hovar stadigt vilande på gruset. ”Min fru och jag har alltid hjälpts åt i livet, och det gör vi fortfarande.” Det blir tyst en stund innan han fortsätter. En tystnad som är behaglig att vara i, som om den hade ett naturligt existensberättigande. ”Jag vet att ni har föreslagit en plats på Hospicet för mig.” Mario tittar lite tvekande mot mig och jag nickar sakta som bekräftelse. ”Det låter ju trevligt det där med eget rum och bildterapi, musikterapi och gud vet vad...assistans 24 timmar om dygnet.” Jag ser att hans underläpp darrar lite när han drar djupt efter andan. ”Men det är bara så att det är här jag hör hemma.” Rösten sviker honom och han blinkar hårt två gånger, vrider lite på huvudet och tittar ut genom det stora fönstret. Jag följer hans blick för att se vad den söker. Där ute surrar några bin kring en rosenbuske. En traktors dova brummande går att ana i fjärran. ”Du förstår, här får jag dö medan livet pågår. Jag får dö, ja.... mitt i livet... Det är det enda jag vill.” Jag ställer försiktigt tillbaka kortet bredvid Mario och ler mot honom. Ett leende fyllt av vemod och vördnad. ”Min fru, min häst, ja till och med den där unga prästen som envisas med att vilja få mig frälst innan jag dör... det är mitt liv.” Jag tar försiktigt hans hand och trycker den en aning. ”Nu har jag ju er inom hemsjukvården också, ni kommer ju nästan varje dag.” En tår

rinner sakta nerför hans kind och han torkar försiktigt bort den med baksidan av sin smala hand. ”Det är klart det är så det skall bli”, säger jag och tittar rakt på honom. Det gör nästan ont i bröstet när jag andas. Någonstans i våra medvetanden har insikten om livets ändlighet flyttat in och fyller sakta tomrummet som uppstår när hoppet om livet lämnar plats. ”Vi skall alla hjälpas åt var och en på sitt sätt, det lovar jag.” Jag får anstränga mig lite för att låta stadig på rösten.

En stund senare är det dags för mig att ta farväl av Mario och hans fru. Klockan närmar sig fyra på eftermiddagen och jag har lång väg hem. Jag förklarar hur man byter droppet och vilka läkemedel som kan användas vid behov. För säkerhetsskull stryker jag under numret till jourhavande läkare om det skulle uppstå något problem; det gör jag varje gång jag kommer. De verkar lugna båda två. Besöken har blivit en vana.

Mopeden startar på andra försöket. Jag drar en lättnadens suck och håller om handbromsen med ett stadigt grepp, sätter mig till rätta på den mjuka sadeln och trycker ner den gula ryggsäcken med allt sjukvårdsmaterial mellan fötterna, gasar sedan försiktigt med högerhanden och rullar sakta över den stora grusplanen. I den runda backspegeln skimtar jag gårdshuset och kvinnan som vinkar efter mig genom köksfönstret. Solens strålar bränner på min rygg. Jag ökar farten och lutar huvudet lite bakåt för att känna vinddraget mot halsen och njuter av stillheten på landet. Här är lugnet på besök i kaosets hemland. Jag tänker på dagen som gått och de människor jag mött: på Mario, hans fru, prästen och till och med på Marios gamla häst, hur de blivit en del av mig, av mitt liv. En behaglig känsla av värme sprider sig inom mig när tankarna vävs samman och gör mig sällskap under resan. Mopedmotorns brummande överröstar alla andra ljud när jag svänger upp på den stora huvudleden. Jag är äntligen på väg hem.

Lite info om mig:

Jag heter Hanna Lagerstedt är 37 år och arbetar sedan 10 år som sjuksköterska i Italien. Idag arbetar jag på akutmottagningen på Universitetssjukhuset Careggi i Florens men har tidigare arbetat inom den palliativa hemsjukvården i Toscana.

1mail2hanna@gmail.com

